

Draagmoederschap

Online bijeenkomst Netwerk Katholieke Zorgprofessionals Nederland, 10 februari 2025

drs. Marion Verwij-Didden, gynaecoloog

In deze voordracht zal ik ingaan op het begrip draagmoederschap en op de verschillende vormen en procedures. Ik zal aandacht besteden aan de redenen om te kiezen voor draagmoederschap, wie hierbij betrokken zijn en de juridische aspecten in Nederland en in het kort in het buitenland, en tot slot aan draagmoederschap in de Katholieke kerk.

In artikel 151b lid 3 Wetboek van Strafrecht staat beschreven wat de juridische definitie van een draagmoeder is, namelijk:

“Als draagmoeder wordt aangemerkt de vrouw die zwanger is geworden met het voornemen een kind te baren ten behoeve van een ander die het ouderlijk gezag over dat kind wil verwerven, dan wel anderszins duurzaam de verzorging en opvoeding van dat kind op zich wil nemen.”

Het gaat er dus om dat de draagmoeder bewust zwanger wordt vanwege de kinderwens van de wensouder(s). Het gaat dus niet om een ongeplande of ongewilde zwangerschap waarbij het kind wordt afgestaan aan de wensouder(s). Meestal is tenminste 1 van de wensouders genetisch verwant aan het kind.

De draagmoeder is zwanger van een kind dat na de geboorte overgedragen wordt aan de wensouders die de zorg voor het kind op zich nemen. Dat een vrouw draagmoeder is, wil niet zeggen dat het kind genetisch haar kind is. Voor het tot stand komen van een zwangerschap zijn een eikel en zaadcel nodig, die van draagmoeder, wensmoeder en of –vader of donor(en) afkomstig zijn. Allerlei combinaties zijn mogelijk. Alleen als een eikel van de draagmoeder gebruikt wordt, is zij genetisch verwant met het kind. In dat geval is geen IVF nodig, maar kan een zwangerschap tot stand komen door middel van zelfinseminatie. Men spreekt dan van laagtechnologisch of traditioneel draagmoederschap. Als een eikel van de wensmoeder of een donor gebruikt wordt, komt de zwangerschap tot stand door IVF en spreek je van hoogtechnologisch of IVF draagmoederschap.

Bij draagmoederschap zijn dan ook altijd meer partijen betrokken: 1 of 2 wensouders, de draagmoeder met een mogelijke partner, en eventueel een donor met een mogelijke partner. Wensouders kunnen mannen, vrouwen of transgenders zijn. Dit in ogenschouw nemende is het duidelijk dat draagmoederschap een intensief en ingewikkeld proces is, dat zorgvuldige voorbereiding en keuzes vereist, waarbij het belang van het kind altijd voorop dienst te staan.

Voor draagmoederschap komen alleen vrouwen in aanmerking die zelf geen baarmoeder of een niet-functionerende baarmoeder hebben of voor wie een zwangerschap teveel gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Ook voor man-man paren kan een draagmoeder een mogelijkheid zijn om een kinderwens in vervulling te laten gaan.

Draagmoederschap heeft niet alleen emotionele, psychosociale, medische, ethische en praktische kanten maar ook juridische. In Nederland is geen specifieke wetgeving voor draagmoederschap. De bepalingen over draagmoederschap staan nu nog in het wetboek van strafrecht, Nederland hanteerde altijd een ontmoedigingsbeleid. Draagmoederschap is toegestaan op voorwaarde dat het te doorlopen traject niet in strijd is met de Nederlandse wet en de Nederlandse openbare orde. Specifieke wetgeving voor draagmoederschap is wel in de maak nadat in 2016 de Staatcommissie Herijking Ouderschap na jarenlang onderzoek, in het belang van alle betrokkenen, het advies hiertoe uitgebracht heeft. De nieuwe wetgeving is er nu, in 2025, nog steeds niet. Dat maakt dat de weg naar het juridisch ouderschap op dit moment nog een ingewikkelde procedure is. Het is de bedoeling dat het juridisch ouderschap van wensouders daarmee al vanaf de geboorte vaststaat. Met de nieuwe wetgeving komt er een regeling voor Nederlands draagmoederschap en een regeling voor internationaal draagmoederschap

Het doel is dat de wensouders de juridische ouders worden met gezag over het kind. Ouder ben je voor het leven en daarna. Het creëert een familieband met het kind (erfrechtelijk) en schept financiële verplichtingen. Het is ook van belang voor de nationaliteit en de achternaam. In de huidige wetgeving kan een kind niet meer dan 2 juridische ouders hebben, en ook al ligt het advies er om meerouderschap te regelen, is het onduidelijk of dat er ooit komt. Er kunnen ook maar 2 personen het gezag uitoefenen. Opvoedouder(s) en 2de persoon, geen ouders meer betrokken dan spreek je over voogdij.

Omdat er zoveel juridische aspecten komen kijken bij een draagmoederschapstraject, is het altijd belangrijk om een gespecialiseerd jurist in de arm te nemen. Dat geldt voor de wensouders, maar ook voor de draagmoeder en eventuele partner en donor. Omdat er zoveel te regelen valt, moet dit ruim voor een zwangerschap gebeuren, zodat iedereen die betrokken is, goed op de hoogte is van zijn rechten en plichten en zodat afspraken en verwachtingen helder vastgelegd kunnen worden. Dat maakt ook dat mensen goed na moeten denken over de gevolgen van het gekozen draagmoederschapstraject

Draagmoederschap is in verschillende landen heel divers geregeld.

In Nederland is het niet toegestaan een oproep te doen om een draagmoeder te vinden, net zo min als het bemiddelen bij het vinden van. Veel mensen vinden een draagmoeder in hun eigen omgeving of via via.

In het buitenland is bemiddeling vaak wel toegestaan, nadeel is dat je lastig een band opbouwt en dat je niet zeker weet of de belangen van de draagmoeder goed gewaarborgd zijn. Op afstand is dat vaak moeilijker te overzien. Je gaat samen een intensief en bijzonder proces in, het wordt dan ook aangeraden elkaar goed te leren kennen. Counseling door een professional kan een grote hulp zijn. Ook bij een bekende draagmoeder kan een derde partij meedenken en vragen stellen waar je zelf nog niet over na had gedacht.

Als de draagmoeder getrouwd is met een man, dan is de echtgenoot vanaf de geboorte automatisch juridisch vader. En dan is het de bedoeling dat de rechter uiteindelijk het ouderschap overdraagt naar de wensouder(s). Als de draagmoeder ongehuwd is, kan sinds 1 jan 2023, een van de wensouders het kind al bij de gemeente erkennen tijdens de zwangerschap. De draagmoeder moet daar dan wel mee instemmen. Zij kunnen ook bij de gemeente verklaren dat het gezag (eerst) alleen bij de draagmoeder blijft. Alle andere vormen van gedeeld gezag moeten door de rechtbank toegekend worden. Hoe ouderschap met gezag te verkrijgen hangt oa af van de nationaliteit van wens- en draagouders, waar het kind geboren wordt, wie er op de geboorte-akte vermeld wordt, of de draagmoeder gehuwd is of niet. Ook hier is het nodig een helder stappenplan te maken met een gespecialiseerd advocaat.

Tijdens het draagmoederschapstraject worden er tussen alle betrokkenen duidelijke afspraken gemaakt. Deze worden vastgelegd in een draagmoederschapsovereenkomst. Als er ook een donor betrokken is (eicel-of zaaddonor) moet er ook een donorovereenkomst gemaakt worden. Dit geldt voor de trajecten in Nederland maar ook voor de trajecten in het buitenland. Alle verwachtingen en afspraken die de betrokkenen met elkaar maken worden in de overeenkomsten vastgelegd. Te denken valt aan :

- Wat is het juridische doel?
- Wie wordt er juridisch ouder?
- Welke praktische afspraken worden er gemaakt? Hoe ga je om met PND, TOP in geval van congenitale afwijkingen, het ondergaan van een SC enz.
- Wat zijn onkosten en hoe worden de onkosten vergoed?
- Hoe wordt er met elkaar omgegaan tijdens de zwangerschap?
- Het contact tussen alle betrokkenen en het kind na de geboorte.

Van niet alle afspraken in een draagmoederschapsovereenkomst kun je nakoming vorderen bij een rechter. Zo kan een draagmoeder nooit verplicht worden om draagmoeder te worden als zij zich bedenkt na het ondertekenen van de overeenkomst. Ook over het afstaan van een kind aan de wensouders kunnen geen bindende afspraken worden gemaakt. Een rechter zal bij een geschil moeten bepalen waar

het kind zal wonen en met wie het kind contact kan en mag hebben. Daarom is het ook aan te raden dat iedere partij een eigen advocaat inschakelt voor onafhankelijke bijstand en advies. Overeenkomsten moeten voor de zwangerschap zijn ondertekend.

Draagmoederschap mag niet commercieel zijn, dat kan geïnterpreteerd worden als dat er geen geld betaald mag worden aan de draagmoeder of dat de draagmoeder geen financiële motieven mag hebben. Een onkostenvergoeding mag wel betaald worden, maar ongemakken, misselijkheid, tijdsinvestering, pijn zijn geen onkosten en kunnen dus niet vergoed worden. Hier wordt nogal eens tegenin gebracht dat bij medische experimenten of het testen van geneesmiddelen wel degelijk een financiële vergoeding wordt gegeven. Soms vinden wensouders zoveel obstakels op hun weg dat ze er voor kiezen op zoek te gaan naar een draagmoeder in het buitenland. Maar ook dat valt niet altijd mee.

In een draagmoederschapstraject is het niet genoeg als beide partijen samen afspraken maken, die vastleggen en tekenen. In Nederland is altijd de Raad voor de Kinderbescherming betrokken. Dat kan al zijn in de zwangerschap. Als de draagmoeder getrouwd is, zijn zij en haar echtgenoot namelijk altijd de juridische ouders op het moment dat het kind geboren wordt. De wet vereist dat de wensouders toestemming moeten krijgen van de Raad om de baby in hun gezin op te mogen nemen. Ook dit staat beschreven in het wetboek van strafrecht. Het zonder toestemming een kind opnemen wordt bestraft met een celstraf of een geldboete. De Raad doet altijd onderzoek naar het belang van het kind, en de rechter zal dat altijd meewegen. Er wordt onderzocht of het in het belang van het kind is om bij de wensouders te wonen, of de wensouders een zorgvuldig traject hebben afgelegd en of er een eventueel justitieel verleden is van de wensouders.

Soms is het niet mogelijk om in Nederland een draagmoederschapstraject te doorlopen en zoekt men zijn heil in het buitenland. In bepaalde landen is draagmoederschap wettelijk gereguleerd, of verboden of toegestaan onder voorwaarden. Omdat er grote verschillen in ethische benaderingen van de verschillende landen zijn is het belangrijk daar goed van op de hoogte te zijn alvorens een besluit te nemen en de beste keuze te maken voor je toekomstige kind.

De advocaat in Nederland begeleidt het gehele juridische traject en controleert ook de donor- en draagmoederschapsovereenkomsten voor de ondertekening. Ook maakt de Nederlandse advocaat afspraken met de buitenlandse advocaat over de juridische procedure in het buitenland en welke ouders op de geboorteakte vermeld moeten worden.

Als het juridisch ouderschap van wensouders in het buitenland wordt vastgesteld, wordt dat op dit moment nog niet automatisch erkend in Nederland. De wensouders zijn dan aangewezen op een procedure bij de rechtbank in Nederland. De rechter kan het ouderschap van de wensouders erkennen dan wel vaststellen. Wensouders moeten hiervoor een met waarborgen omkleed traject in het buitenland hebben doorlopen en niets mag in strijd zijn met de Nederlandse openbare orde. In het geval de wensouders meerdere nationaliteiten bezitten, dan is het raadzaam dat er ook advocaten uit de betreffende landen worden betrokken, omdat in die landen de juridische uitkomst dan anders kan zijn. De gespecialiseerde advocaten in draagmoederschap werken dan samen met elkaar in teamverband. Het zal duidelijk zijn dat als er wordt gekozen voor een traject in het buitenland, het belangrijk is om tijdig – ruim voor het maken van de embryo's en de zwangerschap – een gespecialiseerde advocaat in draagmoederschap in te schakelen, om niet later in het traject voor onaangename verrassingen komen te staan.

Soms wordt er bij een draagmoederschapstraject gebruik gemaakt van een donor voor het verkrijgen van zaad- en of eicellen.

In 1989 namen de Verenigde Naties het Kinderrechtenverdrag aan. Hierin staat dat een kind het recht heeft te weten wie zijn ouders zijn. Gegevens over zijn identiteit, waaronder ook familierelaties moeten bewaard worden. Dit betekende dat veel landen behandelingen met anonieme donoren onwenselijk vonden. In Nederland was van 1992 tot 2004 nog de keuze voor een anonieme donor (A-loket) of een

identificeerbare donor (B-loket). Sinds 2004 is anoniem doneren niet meer toegestaan. Kinderen kunnen vanaf 12 jaar informatie over hun donor opvragen en vanaf 16 jaar ook de identiteitsgegevens van de donor krijgen. Dit geldt voor een door van een donorbank. Als ouders dit regelen met een bekende donor, leggen ze deze gegevens vast in een donorcontract. Een donor heeft geen gezag en geen opvoedverantwoordelijkheid. De donor is ook niet de ouder van het kind tenzij dit met de wensouder is afgesproken.

Ook voor buitenlandse donoren geldt dat die niet anoniem mogen zijn, ook al willen sommige landen dat er anoniem gedoneerd wordt. Een anonieme buitenlandse donor geeft in Nederland veel juridische problemen en het ontnemt het kind de mogelijkheid later informatie over de donor te verkrijgen en eventueel contact op te nemen.

Waar moet nog meer rekening mee gehouden worden, er komt veel bij kijken. Denk aan:

- de noodzaak van het opstellen van testamenten;
- de toegevoegde waarde van psychosociale- en praktische counseling
- het afsluiten van een overlijdensrisicoverzekering en arbeidsongeschiktheidsverzekering;
- ouderschapsverlof voor wens- en draagouders;
- de mogelijkheid tot het verzekeren van de baby bij een zorgverzekering;
- het verkrijgen van een burger servicenummer voor het kind;
- het inschrijven van het kind op je woonadres in de burger registratie personen;
- het aanvragen van toestemming van de Raad voor de Kinderbescherming voor opname van het kind in het gezin;
- welke geslachtsnaam (achternaam) het kind kan krijgen;
- voogdij;
- bij internationaal draagmoederschap: het verkrijgen van een geldig verblijfsdocument voor het kind.
- etc.

Het zal duidelijk zijn dat een kindwens vervullen dankzij de hulp van een draagmoeder een intensief proces is, er moet zorgvuldig bij een aantal aspecten stilgestaan worden. Wat zijn de implicaties van draagmoederschap op het kind, de wensouder en draagouders, de eventuele eiceldonor en op de omgeving. Bijvoorbeeld de kinderen van de draagmoeder en eiceldonor. Voorafgaand aan een mogelijke zwangerschap zijn er zaken die bedacht, afgestemd en getoetst moeten worden. Mensen raken erg bij elkaar betrokken, onderdeel van het gezin. Het belang van het kind moet voorop staan, maar de rechten en belangen van alle betrokkenen moeten in elke fase zorgvuldig worden meegenomen.

Er is maar weinig onderzoek gedaan naar deze uit een draagmoeder geboren kinderen. Een kind heeft het recht zijn ontstaansgeschiedenis en afstammingsinformatie te kennen, te weten waar hij/zij vandaan komt en te besluiten met hen een relatie aan te willen gaan. Dat betekent dat er open over gesproken moet worden. De kinderen van de draagmoeder en eventuele eiceldonor hebben ook te maken met alles wat er in het draagmoederschapstraject gebeurt. Wat betekent het voor hen? Wat is hun behoefte aan contact met het draagkind of halfbroertje of zusje? Welke ruimte krijgen zij als zij hiermee een band willen opbouwen?

In een traject moeten de belangen van alle betrokkenen worden gewaarborgd op basis van gelijkwaardigheid. De belangen van het toekomstige kind, die van de wensouders, de draagmoeder en eventueel de eiceldonor en hun eventuele partner(s) en gezinnen. Wensouders dragen naast hun eigen belang ook de zorg voor het belang van het kind en de andere betrokkenen in dit proces. Niet alleen tot aan de geboorte van het kind, maar ook daarna. Met de jurist kan je bespreken of de rechten van de draagmoeder en de eiceldonor voldoende beschermd zijn. Zowel voor hen zelf, als in het belang van het kind.

Als je een traject in het buitenland overweegt, betekent dat extra aandacht voor ieders rechten en belangen. Wat kan een buitenlandse draagmoeder en eventuele eiceldonor betekenen voor het kind? Heeft een kind dan ook de ruimte om invulling te geven aan deze relatie? Zijn de draagmoeder en eiceldonor blijvend te traceren? Spreken een draagmoeder en eiceldonor een andere taal en wat betekent dat voor je kind?

Verder kan het zo zijn dat een draagmoeder uit het buitenland een vergoeding krijgt bovenop de onkosten die zij als draagmoeder maakt. Sta stil bij wat je hiervan vindt en wat je hierover aan je kind gaat vertellen in de toekomst. Om te weten dat ieders belangen goed gewaarborgd zijn, is het belangrijk om betrouwbare informatie te kunnen verkrijgen.

Als je draagmoederschap overweegt is het vaak moeilijk om je van te voren te bedenken wat dit allemaal met zich meebrengt voor jou en je kind. Bij behandeling in een kliniek krijg je dan ook altijd begeleiding door een gespecialiseerd counseler. Ook als er geen kliniek nodig is, is begeleiding zeker wel aan te raden. Een counseler voert gesprekken met wensouders, draagmoeder en partner, apart en samen, vóór en vaak ook tijdens de zwangerschap.

Aan elke zwangerschap en bevalling zijn risico's verbonden. Naast gezondheid spelen hierbij leeftijd, leefstijl, BMI, eerdere zwangerschappen en bevallingen een rol. Sommige risico's zijn groter bij draagmoederschap.

Op dit moment zijn er in Nederland twee klinieken waar je terecht kunt voor een IVF-traject met een draagmoeder, te weten Amsterdam UMC locatie Boelelaan in Amsterdam en Nij Geertgen in Elsendorp. Voor beide klinieken geldt dat er voorwaarden (bv met betrekking tot (mentale) gezondheid, leeftijd en eerdere zwangerschappen) zijn waar wensouders, draagouders en eiceldonoren aan moeten voldoen om in aanmerking te komen voor een traject. In beide klinieken worden ook man-man koppels behandeld.

Voor de **wensouders** gelden bijvoorbeeld als voorwaarden:

- Afwezigheid van een baarmoeder van de wensmoeder
- Een ernstige aandoening bij de wensmoeder waardoor zwangerschap potentieel levensbedreigend of ongewenst is voor moeder en/of het kind
- Man-man paren
- Afhankelijk van de kliniek en het traject worden er voorwaarden gesteld met betrekking tot bijvoorbeeld leeftijd, BMI, nationaliteit.

Voorwaarden **eiceldonor**:

- Bij voorkeur jonger dan 36 jaar met een goede eicelvoorraad
- BMI bij voorkeur onder de 35 waarbij de eierstokken goed bereikbaar zijn
- Bij voorkeur een voltooid gezin

Voorwaarden **draagmoeder**:

- De draagmoeder is niet te oud en niet te jong
- De draagmoeder is lichamelijk en geestelijk gezond. Er mag geen sprake zijn van verhoogd risico op complicaties tijdens de zwangerschap
- De draagmoeder heeft een voltooid gezin. Ten minste 1 voldragen zwangerschap zonder grote complicaties.
- De draagmoeder is bereid zich tijdens de periode van behandeling en zwangerschap aan bepaalde gedragsregels te houden, bijvoorbeeld met betrekking tot alcohol, roken en drugsgebruik
- De partner van de draagmoeder moet schriftelijk instemmen met de beslissing dat zijn partner draagmoeder gaat zijn en dient contracten mede te ondertekenen.

Per kliniek zijn de exacte voorwaarden te vinden op hun website. Als aan de voorwaarden is voldaan, volgt verder medisch onderzoek waarin wordt gekeken naar het risico op zwangerschapsvergiftiging en vroeggeboorte. Bij IVF draagmoederschap met eicellen van de wensmoeder of donor zijn er meer medische risico's. Waar eicellen van de draagmoeder gebruikt worden, is geen hulp van een kliniek nodig, maar kan een zwangerschap tot stand gebracht worden mbv zelfinseminatie. Als zwanger worden via zelfinseminatie niet lukt kan contact worden opgenomen met de huisarts. Klinieken in Nederland zijn terughoudend in hun bereidheid om hierbij te ondersteunen. Er zijn mogelijkheden voor medische ondersteuning in het buitenland, maar de opties wisselen. Neem contact op met een counseler met een specialisatie op het gebied van buitenlands draagmoederschap om de opties te verkennen.

Bij het vervullen van een kinderwens met hulp van een draagmoeder komen verschillende kostenposten kijken. Zoals:

- Onkosten rond de zwangerschap
- Kosten van een behandeling
- Kosten counselor en jurist

Het is gebruikelijk dat alle onkosten die een draagmoeder maakt rondom de zwangerschap vergoed worden. Denk bijvoorbeeld aan:

- Zwangerschapsvitamines
- Ovulatie en zwangerschapstesten
- Zwangerschapskleding
- Voorbehoedsmiddelen

Maar ook:

- Reis- en onkosten bij de behandeling
- Bijdrage voor gezonde voeding of cravings
- Compensatie van gemiste werkdagen voor de draagmoeder en haar partner, maar ook onregelmatigheidstoeslagen, aanpassing van werkzaamheden, inkomstenderving als de draagmoeder ZZP'er is en het missen van bonussen.
- Kosten van extra oppas of schoonmaker bij de behandeling of in de zwangerschap
- Bijdrage (zorg)verzekering, het compenseren van het inzetten van het eigen risico, arbeidsongeschiktheidsverzekering, overlijdensrisicoverzekering, levensverzekering.
- Kosten fysiotherapie of bijdrage sportschool na de zwangerschap
- Het opstellen of aanpassen van een testament.

Wensouders en draagouders maken voorafgaand aan de zwangerschap afspraken over hoe de financiële aspecten er in de praktijk uitzien. Bijvoorbeeld of de wensouders maandelijks een bedrag overmaken voor de onkosten, of de draagmoeder toegang krijgt tot een speciale bankrekening, of een betaalverzoek stuurt als ze onkosten maakt. Blijf met elkaar in gesprek over financiën. Er kunnen onvoorziene kosten bijkomen waar je vooraf niet over na had gedacht.

De kosten van de behandeling verschillen afhankelijk van of de behandeling met de eigen eicel van de draagmoeder gedaan wordt, of via een IVF-traject met de eicel van de wensmoeder of een gedoneerde eicel. In een traject waar de eicel van de draagmoeder gebruikt wordt, kunnen er kosten zijn voor:

- Eventueel lichamelijk onderzoek vooraf aan de zwangerschap
- Soa-onderzoek en onderzoek naar infectieziekten
- Materiaal voor zelfinseminatie
- Voorbehoedsmiddelen

Bij een IVF-traject zijn de kosten hoger. Voor het behandeltraject geldt dat er (voor een deel) sprake is van onverzekerde zorg. Als de wensmoeder de eicel levert wordt de IVF behandeling tot en met de ontstaan van embryo in lab vergoed. De plaatsing van de embryo bij de draagmoeder wordt niet vergoed. Wordt er gebruikt gemaakt van eiceldonor dan wordt het IVF-traject niet vergoed. De kosten kunnen afhankelijk van de kliniek en het traject uiteenlopen van 10.000 tot 30.000 euro. Hieronder vallen ook de kosten van de behandeling van de eiceldonor.

Het is belangrijk om afspraken tussen wensouders, draagouders en een eventuele eiceldonor voorafgaand aan een zwangerschap juridisch vast te leggen. Tijdens de zwangerschap en na de geboorte van het (toekomstig) kind staat de jurist de wensouders, draagouders en eventuele eiceldonor bij in het contact met de raad van de kinderbescherming en bij de adoptie. Het is gebruikelijk dat wensouders, draagouders en een eiceldonor ieder bijgestaan worden door een eigen jurist.

Een gespecialiseerde counselor kan wensouders, draagouders en een eventuele eiceldonor informatie en ondersteuning bieden in het traject. Soms is een psychologische screening of begeleiding een verplicht onderdeel in een traject. Afhankelijk van de situatie gaat dit om een of meerdere gesprekken met de wensouders, een of meerdere gesprekken met de draagouders, een of meerdere gesprekken met de eventuele eiceldonor en partner. En een of meerdere gezamenlijke gesprekken. Er zijn gespecialiseerde counselors op het gebied van draagmoederschap die meestal werken met een vast uurtarief.

Als het niet lukt om een draagmoeder te vinden in Nederland kan het aantrekkelijk lijken om een draagmoeder te zoeken in het buitenland. Waar andere regels gelden en commercieel draagmoederschap niet verboden is. De kosten van draagmoederschap in het buitenland lopen uiteen. Het waarborgen van de belangen van het kind, de draagmoeder, de eiceldonor en de wensouders moet boven de financiële aspecten staan.

Een gezin dat gevormd wordt met hulp van een draagmoeder (en eventueel een eiceldonor) is een gewoon gezin. En, het is ook anders, want de draagmoeder en mogelijke eiceldonor en hun gezinnen zijn ook betrokken. Zij maken onderdeel uit van de ontstaansgeschiedenis van het kind. Zij horen er dus ook bij. Het kind heeft (biologische) familie buiten het gezin.

Wat ook anders kan zijn, is dat één van de ouders misschien geen bloedband heeft met het kind. Maar iedereen hoort erbij, want:

- Familie ben je niet alleen als je genetisch verwant bent. Een niet-biologische ouder is net zo'n echt ouder als een ouder die wel een bloedband heeft met het kind. En de draagmoeder (en donormoeder) en eiceldonor behoren ook tot de familie van het kind. De grenzen van 'wie is familie' verschuiven.
- De band tussen ouder en kind is gebaseerd op liefde, veiligheid en vertrouwen. Dat kan niet zonder eerlijk en open te zijn over draagmoederschap en donorconceptie. Bovendien is weten van wie je afstamt een mensenrecht.
- Door van jongs af aan met je kind in gesprek te gaan over draagmoederschap, ontstaat er een sfeer van openheid en vertrouwen. Daardoor kan een kind zich veilig voelen om vragen te stellen. Kinderen vinden het fijn als ouders er af en toe uit zichzelf over blijven beginnen tijdens het opgroeien.

Voor kinderen is het belangrijk dat zij zich vrij voelen om met anderen over hun gezinssituatie te praten. Dit geldt ook voor kinderen van de draagmoeder en de eiceldonor. Zowel naar vriendjes, op school en naar familie. Open kunnen zijn is belangrijk.

Na de hiervoor besproken aspecten van draagmoederschap moet er ook aandacht zijn voor de ethische aspecten. Is draagmoederschap ethisch verantwoord en hoe past dat in de Katholieke medische ethiek? Nou eigenlijk past dat niet. In de zienswijze van de Katholieke Kerk is de menselijke seksualiteit de vervulling van het huwelijk. De huwelijksdaad met het aspect van lichamelijke en geestelijke eenwording en de voortplanting, mogen niet moedwillig van elkaar gescheiden worden. Dit scheiden is in strijd met de door God geopenbaarde, de natuurlijke en de morele ordening van de menselijke voortplanting.

De leer van de kerk tav bevruchting/voortplanting is in 4 principes samen te vatten:

- 1) Menselijke voortplanting moet plaatsvinden binnen het huwelijk.
- 2) Gebruik van zaad- of eicellen van een derde is niet toegestaan.
- 3) De verwekking van nieuw leven dient alleen plaats te vinden in de lichamelijke en geestelijke beleving van de huwelijksband.
- 4) Verwekking van nieuw leven mag alleen tot stand komen door de huwelijksdaad en niet door een technische vervanging daarvan.

Voor het tot stand komen van een zwangerschap bij een draagmoeder, zijn relatief eenvoudige technieken of uitgebreide IVF procedures nodig. Masturbatie om zaad te verkrijgen om te gebruiken voor zelfinseminatie is op zich een moreel slechte handeling. Technische methodieken zijn ethisch

onjuist omdat die zelf de voorwaarden voor bevruchting creëren, de bevruchting bewerken en bovendien de bevruchting buiten het lichaam plaatsvindt. Zelfs als een zwangerschap op ambachtelijke wijze tot stand zou komen, is dat buiten de huwelijksband en daarom niet geoorloofd. Anonieme donoren gebruiken, schendt bovendien het recht van het kind zijn ouders te kennen, met alle mogelijke gevolgen van dien in het latere leven.

Het voortbrengen van een kind moet de vrucht zijn van de wederzijdse zelfgave van man en vrouw in de huwelijksdaad. Een kind is een geschenk van God, maar in de huidige maatschappij wordt dat vaak niet meer zo gezien. Het is vaak een vervulling van de behoefte van de ouders aan een kind. Het kind wordt gebruikt als instrumenteel object om een behoefte te vervullen en niet gewild omwille van zichzelf met een eigen finaliteit. Hiermee wordt de menselijke waardigheid aangetast. Hoewel ouders dat wel vaak denken, hebben mensen geen recht op een kind.

Als een IVF procedure nodig is, ontstaan er vaak meerdere embryo's en gaan er altijd verloren. Dat is niet beoogd maar wel een voorzien kwaad effect, niet verdedigbaar omdat de handeling op zich al afkeurenswaardig is. Bij een handeling met dubbel effect kan een voorzien kwaad effect wel verdedigbaar zijn. Embryo's worden moedwillig geïnstrumentaliseerd om een zwangerschap te bewerkstelligen. Bij het ontstaan van een grote meerling (3 of meer) is een selectieve embryoreductie een opzettelijke selectieve abortus, terwijl elk embryo vanaf de conceptie een intrinsieke finaliteit heeft. *De waardigheid van de persoon moet in iedere mens erkend worden vanaf de conceptie tot aan de natuurlijk dood. (Dignitas personae).*

Kinderen verwekt buiten de huwelijksband maakt mensen ouders die niet of maar ten dele de biologische ouders zijn, terwijl de biologische ouder(s) wel bestaan. De Christelijk-Katholieke ethiek plaatst boven alles het recht van het kind te worden geboren uit een vader en een moeder die het kent en die met elkaar zijn getrouwd. In zo'n natuurlijke en menselijke context gedijt een kind het best. Technisch ingrijpen mag die oorsprong en bestemming van de menselijke persoon nooit overheersen. In geval van draagmoederschap wordt de draagmoeder als instrument gebruikt om een kinderwens te vervullen, waarmee haar menselijke waardigheid aangetast wordt. En ook het feit dat ze daar vrijwillig mee instemt, doet aan de inbreuk op haar menselijke waardigheid niets af. Elk kind heeft het recht om binnen een huwelijksband op te groeien, een kind geboren uit een draagmoeder, wordt niet geboren uit liefde, uit de huwelijksdaad maar uit een 'contractuele' verplichting, terwijl een kind niet verhandelbaar is. En dit kind wordt de kans ontnomen op voortzetting van de band die het biologisch moederschap met het kind met zich meebrengt, waarmee ook zijn menselijke waardigheid wordt aangetast. En dat kan niet gecompenseerd worden met een recht op afstammingsinformatie. Elke vorm van draagmoederschap tast de menselijke waardigheid aan. In Dignitas Infinita (Oneindige waardigheid) blijft het Vaticaan zich verzetten tegen het draagmoederschap. De tekst stelt dat die praktijk een kind reduceert tot "louter een object", waarbij de waardigheid van een vrouw wordt geschonden. De legitieme wens om een kind te krijgen kan niet worden omgezet in een recht op een kind.